

PATRIARCHAT GRUZJI

Chrześcijaństwo na terenach dzisiejszej Gruzji pojawiło się już w czasach apostołskich. Według Tradycji, zachodnia Abchazja i Iberia były terenami misyjnej działalności Apostołów Andrzeja i Szymona Kananity. Według innych przekazów chrześcijaństwo w Gruzji związane jest z osobą Apostoła Bartłomieja. Gruziński hymn kościelny z X wieku głosi, iż nawracając Armenię miał on dotrzeć do Kartli - wschodniej Gruzji, gdzie ochrzcił pierwszych Gruzinów. Niezaprzeczalnym faktem jest, że na początku IV wieku istniały tu zorganizowane struktury hierarchii kościelnej. Dwóch biskupów z terytorium dzisiejszej Gruzji brało udział w I Soborze powszechnym w Nicei w 325 roku. Późniejsze, przekazy historyczne wiążą chrystianizację Gruzji z działalnością Św. Niny. Za jej sprawą chrzest przyjął władca Iberii Mirian i wówczas chrześcijaństwo zostało uznane za religię państwową. Chrześcijaństwo w sposób znaczący przyczyniło się do rozwoju kulturalnego kraju. Opracowano alfabet gruzińsko-ormiański, rozwijało się piśmiennictwo, powstawała gruzińska literatura, zwiększyła się znacznie ilość szkół. Pod koniec V wieku przetłumaczono na język gruziński Biblię i niektóre księgi liturgiczne. Wielki wpływ na życie Kościoła miały klasztory.

Chrześcijańskie biskupstwa Iberii i Lasyki podlegały początkowo jurysdykcji patriarchatu antiocheńskiego. Autokefalię Kościoła Gruzji prawdopodobnie otrzymał w 475 roku od Kościoła-Matki Antiochii.

W pierwszej połowie XI wieku Kościół Gruziński został podniesiony do rangi patriarchatu. Pierwszym patriarchą został Melchisedek I (1010-1045).

W 1066 roku gruzińskie prowincje zostały podbite przez Turków Seldżuków. W latach osiemdziesiątych XI stulecia podporządkowali oni sobie wschodnie tereny kraju, a zachodnie, cieszące się względną niezależnością, obłożyli haraczem. Panujący od 1089 roku król Dawid IV zjednoczył rozproszone prowincje gruzińskie, wzmocnił gospodarkę i uniezależnił się od Turków i podporządkował znaczne obszary Armenii, Dagestanu i Szirwanu. Za panowania dynastii Bagrtydów, a zwłaszcza króla Dawida IV (1089-1125) i królowej Tamary (1184-1213), wraz z rozwojem państwa następował rozwój Kościoła. Doszło wówczas do zjednoczenia Kościołów zachodniej i wschodniej Gruzji. Patriarchat liczył wówczas 86 biskupów.

W 1220 roku doszło do tragicznego w skutkach najazdu Mongołów. Wschodnia Gruzja zostaje zajęta przez Czyngis-Chana i musiała przyjąć jego zwierzchnictwo, płacić wysoki haracz i wspomagać Mongołów w wojnach. Gdy miejsce Mongołów zajęli Turcy, rozpoczął się proces odchodzenia wyższych warstw od chrześcijaństwa i przechodzenia na islam. W celu ratowania kraju i Kościoła doszło wówczas do zbliżenia z papieżem. Papież Grzegorz IX wysyłał do Gruzji franciszkanów i dominikanów. W 1329 roku erygowano w Tbilisi łacińskie biskupstwo (istniało do 1507 roku). Nie doszło jednak do podporządkowania się Rzymowi mimo, że przedstawiciele Kościoła gruzińskiego wzięli udział w soborze we Florencji 1439 roku.

W XIV wieku car Jerzy V Wspaniały (1314-1346) doprowadził do niepodległości państwa i podporządkował sobie północną Armenię, Azerbejdżan i Dagestan. Po jego śmierci kraj ponownie podupada i zostaje zdobyty przez tureckie wojska Timura Kulawego. Panowanie Timura trwało do roku 1403, kiedy to Gruzja została podporządkowana sułtanowi turekiemu. W tym czasie doszło do podziału Kościoła. Około 1390 roku został powołany obok istniejącego wschodnio-gruzińskiego katolikat w Mcchecie, katolikat Abchazji ze stolicą w Biczwinta.

Po latach niewoli, w 1783 roku, car wschodniej Gruzji Herakliusz II (1744-1798) zawarł z carycą Katarzyną II traktat na mocy, którego przyjął jej protektorat i otrzymał gwarancję państwowej i kościelnej niezależności. Zgodnie z tym traktatem katolikos-patriarcha Gruzji miał się zostać „niezależnym członkiem” rosyjskiego Świętego Soboru Biskupów. Niestety bardzo szybko zapomniano o ustaleniach - za panowania cara Aleksandra I, Gruzja straciła niepodległość.

Początkowo Gruzja straciła jedynie niezależność polityczną zyskując spokój religijny. Jednak już po kilku miesiącach katolikos Antoniusz został wezwany do Moskwy i zdymisjonowany. Tymczasowym

Egzarchą Gruzji został arcybiskup Warłaam. W 1811 roku opracowana została reforma Kościoła gruzińskiego, w konsekwencji której Kościół gruziński stracił autokefalię.

W 1905 roku, wobec poważnych niepokojów społecznych, car Mikołaj II wydał dekret o religijnej tolerancji. W tej nowej sytuacji, przedstawiciele Kościoła gruzińskiego wystosowali do Rady Ministrów Rosji prośbę o przywrócenie autokefalii. Święty Synod powołał komisję, pod przewodnictwem metropolity moskiewskiego Włodzimierza, do rozpatrzenia gruzińskiej petycji. Komisja ta uznała jednak, że stan Kościoła gruzińskiego nie sprzyja nadaniu autokefalii.

Po rewolucji lutowej 1917 roku w Mcchecie odbył się synod duchowieństwa gruzińskiego. Mimo sprzeciwów egzarchy Aleksego i Rządu Tymczasowego w Petersburgu ogłoszono przywrócenie autokefalii i patriarchatu. Wobec niepokojów rewolucyjnych Rząd Tymczasowy zmuszony był przyjąć te decyzje i potwierdzić je dekretem z 25.07.1917 roku.

Po 1918 roku Kościół i państwo gruzińskie uzyskują niezależność. Odradzanie się gruzińskiego Kościoła przerywają bolszewickie represje. W 1922 Gruzja została włączona do Rosji sowieckiej. Katolikos Ambroży został uwięziony, wraz z całą wyższą hierarchią. Zamknięto biskupstwa, klasztory i około 90% parafii. Dobra kościelne uległy konfiskacie. Jedynie na krótko, w czasie II wojny światowej, prześladowania Kościoła zmały. Później republika wodza państwa (Stalina) musiała świecić przykładem innym republikom, między innymi w zwalczaniu chrześcijaństwa. Zniszczeniu uległy nawet bezcenne zabytki architektury sakralnej, ikonografii, hymnografii, itp.

W tych trudnych warunkach w 1977 roku patriarchą - katolikosem wybrany został metropolita Suchumi i Abchazji Elias II (Ilia), który pełni tę funkcję do dnia dzisiejszego. Rozpoczął on starania o prawne rozwiązanie kwestii gruzińskiej autokefalii, które zakończyły się 3 marca 1990 roku, gdy patriarchat Konstantynopola potwierdził, iż Gruzja jest szóstym patriarchatem, po Moskwie. Osiągnięciem obecnego patriarchy było również doprowadzenie w 1988 roku do otwarcia w Tbilisi Akademii Duchownej. Niezwykle wiele wysiłku włożył patriarcha w organizowanie odradzania się Kościoła po upadku absolutyzmu komunistycznego. W latach dziewięćdziesiątych otwierano setki świątyń, dziesiątki klasztorów, szkoły i szpitale. W związku z Jubileuszem 2000 chrześcijaństwa, patriarcha wezwał jeszcze nie ochrzczonych Gruzinów, aby przyjęciem św. sakramentu chrztu uczcili Wielki Jubileusz.

Kościół gruziński liczy ponad milion wiernych (po odrodzeniu się życia religijnego w dawnych republikach radzieckich liczba ta jest trudną do określenia). Święty Synod składa się z 19 metropolitów, arcybiskupów i biskupów. Kościół posiada około 450 świątyń, 22 klasztory (13 męskich i 9 żeńskich).

Jego Świątobliwość Elias II Arcybiskup Mcchety, metropolita Tbilisi, Katolikos i Patriarcha Gruzji, urodził się 20 grudnia 1933 roku w Orddzonikidzie (Władykaukaz). Chirotonia biskupia odbyła się 25 sierpnia 1963 roku. Wybór Wielce Błogosławionego Eliasza na zwierzchnika gruzińskiego Kościoła miał miejsce 23 grudnia 1977 roku, zaś intronizacja 25 grudnia tegoż roku.

Oficjalny tytuł zwierzchników Kościoła gruzińskiego brzmi „*Jego Świątobliwość, Wielce Błogosławiony Katolikos – Patriarcha całej Gruzji, Arcybiskup Mcchety i Tbilisi*”.

Siedziba patriarchy i patriarszy sobór katedralny pw. Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy znajdują się w Tbilisi.

Katolikos – Patriarcha Gruzji Efrem II w 1970r. uczestniczył w intronizacji Jego Eminencji, Metropolity Bazylego.

Kościół gruziński od lat utrzymywał żywe kontakty z Kościołem prawosławnym w Polsce. W okresie międzywojennym profesorem patrologii w Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Warszawskiego był duchowny gruziński archimandryta Grzegorz Peradze, który poniósł śmierć męczeńską w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu. Grzegorz Peradze został kanonizowany przez Kościół gruziński i jego imię zostało wpisane do dyptychu świętych Kościoła prawosławnego w Polsce – pamięć jego obchodzona jest 6 grudnia.

